

Overdenking zondag 11 mei 2014 –Silo

zondag Jubilate (naar psalm 66) - Moederdag

Jaap Boeschoten

Psalm 23 en Johannes 10,1-10 Zondag van de goede Herder

(Man met schaaapjes)

Op de 4e zondag in de Paastijd staat jaarlijks een deel uit Johannes 10 op het leesrooster. In dit hoofdstuk staan woorden van Jezus waarin Hij het beeld van herder en schapen gebruikt. In het gedeelte dat we vandaag hebben gelezen beschrijft Hij zichzelf als vertrouwde herder, ja zelfs de deur voor de schapen.

1. Een paar weken geleden sprak een collega mij aan over hoe ik een bepaald bijbelgedeelte zou uitleggen. Toen ik daar wat over vertelde, sprak hij na een tijdje vol afkeuring: 'maar dan zie je het alleen maar symbolisch'. Dan is het dus niet echt, niet waar.

2. Een tweede aanleiding voor de overdenking vanmorgen was een gesprek dat ik had met een iemand die in Zuid-Afrika de Bijbel vertaalde in het Xsosa, de moedertaal van onder andere Nelson Mandela. (woestijn)

Deze mensen leven vooral in de droge woestijn. Deze predikant probeerde te vertalen dat Paulus schipbreuk leed, maar de meeste mensen daar hebben nog nooit een zee of oceaan gezien en hebben nauwelijks een idee wat een schipbreuk is. Na lang nadenken heeft hij het vertaald met Paulus' waterzak raakte lek. Daarmee kon hij het levensbedreigende gevaar aanduiden dat Paulus overkwam.

3. Ten derde heb ik nagedacht over het kinderverhaal van net. Kleine kinderen hebben waarschijnlijk niet vaak een schaap gezien, en in ieder geval geen herder. Om aan te geven wat een herder voor een schaap betekent moet je voor die kinderen een ander beeld gebruiken:

(Moeder/kleuterjuf)

Ik heb er voor gekozen de juf van de school of de peuterspeelzaal te nemen of, toepasselijk op deze moederdag: je moeder, die is vertrouwd, zorgt voor je en daar kun je terecht als je in nood bent.

(herder)

Daar moest ik aan denken toen ik de woorden van Jezus voor deze morgen doorlas.

Maar de vraag van mijn collega: 'dan zie je het dus alleen maar symbolisch', bleef hangen. Hoe zo: 'alleen maar symbolisch'? Zijn beelden en symbolen dan niet belangrijk, niet echt, niet waar?

Dat zou ik niet zomaar willen beweren, sterker nog: ik durf wel te stellen dat beelden, symbolen, belangrijker zijn dan de harde realiteit. De allerbelangrijkste zaken in ons leven kunnen wij alleen maar met beelden en symbolen aanduiden, anders lukt het niet. Sinds de Verlichting en de opkomst van de natuurwetenschappen is er de gedachte ontstaan dat alleen de materie, de bewijsbare feitelijkheid, de keiharde werkelijkheid waar is en de rest slechts vage symboliek.

Maar dat is niet zo:

(hart en pijl)

Dit is het symbool van de liefde, denk je. Nee, hier is een moord gepleegd. Een pijl door een hart is niet te overleven.

(bloem)

En dit is het symbool van ongerepte schoonheid, maar in werkelijkheid kijken we hier naar de geslachtsorganen van een plant die zich aan het voorplanten is.

(ringen)

En hier zien we het symbool van eeuwige verbondenheid en oneindige trouw, maar dit is niet meer dan en gram of 3 aan metaal. In mijn schuur heb ik er nog een paar tientallen van liggen. Dan wel niet van goud, maar wel heel handig bij het sleutelen.

(vurig hart)

Kortom, als we werkelijk iets willen duidelijk maken dat voor ons van belang is, onze liefde willen uiten, ons grootse vertrouwen willen uitspreken, dan doen we dat met beelden, we kunnen niet anders. Als je dat alleen maar symbolisch en dus niet waar noemt, ben je als dat meisje dat een brief kreeg van haar vriendje, die haar in een liefdesbrief had geschreven : “Je bent voor mij als een mooie roos, mijn grootste schat, ik zou de grootste oceaan over willen zwemmen om bij jou te zijn.’

(oceaan)

En toen antwoordde: ‘ik ben volgende week in New York, kom maar zwemmen’. Zij nam hem niet serieus, maar wel letterlijk.

(Jezus als herder)

Laten we eens kijken naar het beeld dat Jezus gebruikt in Johannes 10: Hij spreekt hier nog niet over de Goede Herder, dat komt pas in het gedeelte hierna dat we volgend jaar zullen lezen. Dat is het beeld dat we het beste kennen, zoals ook hier weergegeven.

Jezus noemt twee tegenstellingen in de relatie van schapen en de herder.

(schaapskooi)

De herder komt door de deur de schaapskooi binnen, de dieven en rovers daarentegen via een andere, illegale manier door stiekem naar binnen te klimmen. De tweede tegenstelling heeft er mee te maken dat de wel de stem van de herder zullen volgen maar niet die van een vreemde.

(Herder met kudde)

Uit het verhaal tot hier toe is niet duidelijk wie die herder is. Jezus heeft zichzelf (nog) niet de Goede herder genoemd. Misschien worden hier wel de leiders van de gemeente bedoeld. Aan het einde van het evangelie van Johannes krijgt hij Petrus te horen van Jezus dat hij als een herder zorg moet dragen voor de schapen. Er zijn echter ook mensen die mensen die het slecht voor hebben met de schapen, de dieven en rovers. Maar hen volgen de schapen niet.

Hier kan de schrijver alleen maar terugverwijzen naar het hoofdstuk hiervoor.

(Blinde man)

Daar werd een blinde man door Jezus genezen op de sabbat. Vol vreugde wil hij dat aan de farizeeën, zijn leidlieden melden. Maar zij wijzen hem terecht en zeggen dat het niet toegestaan is om iemand te genezen op de sabbat. Ze sturen hem weg en gooien hem uit de synagoge. Als genezene wordt deze blindgeboren randfiguur pas echt een verwerpene, een verstotene. Wie echt ‘ziet’ wordt uit de groep gegooid. Jezus heeft waarschijnlijk deze slechte leiders voor ogen als hij het heeft over de dieven en rovers. Zij jagen de man weg; Maar Jezus zoekt hem op en luistert naar hem. Daarna begint Jezus over schapen en herders en noemt zichzelf de deur en de herder. Eigenlijk zegt Hij: ‘Er is er hier maar één die zich een echte, Goede Herder mag noemen en dat ben Ik. Niet de Farizeeën. Alleen Ik kan geven wat de schapen nodig hebben. Niemand anders. Radicaal, met de vuist op tafel. Geen lieflijk tafereeltje, maar een duidelijke boodschap. Jezus is de herder. Dat is geen dromerige, zeemzoete uitspraak, maar een radicale boodschap. Alleen Jezus is de Herder van de schapen. Niemand anders. We hebben gezien dat God al eeuwen vóór Jezus kwam, aankondigde dat er zo’n Herder zou komen.

Vers 6 vertelt dat de luisteraars niet begrepen wat Jezus met deze gelijkenis bedoelde. Dat is vreemd, want hiervoor vertelde Jezus juist dat de schapen zijn stem kennen en hem volgen. Zijn de luisteraars dus geen schapen van zijn stal? Het is een gelijkenis, dat wil zeggen dat Jezus in versluisende taal spreekt, in beelden die niet voor iedereen duidelijk zijn. De vreemde spreekt misschien wel heldere taal, maar die wordt niet gevolgd.

In het tweede deel van de tekst wordt niet het eerste deel uitgelegd, maar noemt Jezus zichzelf de deur.

(Deur)

Leek hij eerst nog zichzelf te vergelijken met de herder, nu is Hij de deur. De toegang tot de schaapskooi is Jezus. Vrij ingaan en uitgaan, de schaapskooi in en uit. Wie buiten staat wil naar binnen in de wereld van de Thora, de wereld waar het Koninkrijk van God heerst en Jezus zal je binnenleiden. Dat beeld geeft aan dat je door Jezus toegang hebt tot de wereld waarin je veilig en geborgen bent.

Waarschijnlijk heeft de schrijver gedacht aan Psalm 118: 20 waar de pelgrims die in Jeruzalem samen zijn gekomen voor het Loofhuttenfeest zingen: 'Dit is de poort, de poort van de Heer, Gods knechten zullen binnengaan.'

(in- en uitgang)

Maar na het ingaan volgt het uitgaan. Het verhaal van God mag niet in de schaapskooi of in de tempel worden opgesloten, het moet de wereld in.

(man met schaapjes)

Op het schilderij van Janpeter Muilwijk staat een herder met schapen. Een wordt gedragen, maar ook de anderen voelen zich op hun gemak. Ze kijken ons aan alsof ze willen zeggen: 'We zien jou, heb geen angst.' Tegelijk is het een spiegel die ons vraagt 'Waar sta jij?'

Wie zijn wij nou in deze beelden? En ik blijf ze maar gebruiken die beelden, die symbolen, want op een andere manier kunnen we het niet zeggen:

In deze verhalen over schapen en herders, dieven en deuren gaat het er om dat we vertrouwen hebben in het verhaal van God en mensen zoals Jezus ons dat heeft verteld. Dan volgen we de stem van Jezus die spreekt over een wereld waar het veilig is voor allen, dan hebben we toegang tot de schaapskooi, de gemeenschap van Jezusmensen, waar je voluit mag leven en zijn wie je bent. Dan zijn we vrij om bij Gods verhaal binnen te komen en ook weer naar buiten te gaan om te laten zien wat het betekent om bij dat verhaal van God en mensen te horen.

Maar ook worden wij opgeroepen herders te zijn voor elkaar. Betrouwbaar en beschermend, veilig en zorgend, ruimte gevend om binnen te komen en weer weg te gaan, de wereld in.

Laten we zo schapen en herder zijn, opdat we een gemeente vormen van betrouwbare en veilige Jezusmensen die naar elkaar omzien zoals Jezus naar ons omziet.

Het doel van de herder is leven geven. Jezus heeft daar zelfs Zijn leven voor ingezet. Jezus kent ons en wil dat wij Hem ook kennen. Niet oppervlakkig, maar diepgaand. Niet af en toe, maar elke dag. Een gedeelte uit een gedicht van Karel Eijkman die het zo heeft verwoord:

Was ik een schaap,
was hij mijn herder.
Was ik een schaap,
bracht hij mij verder.

Ik voelde mij goed,
kon op hem bouwen.
Ik kreeg weer moed,
had weer vertrouwen.

Hij moedigt mij aan,
en maakt mij dapper.
Met hem erbij lukt het mij
alle dagen van mijn leven.

Was ik een schaap
dan wist ik het wel.

Karel Eijkman